

A ORGANIZACIÓN PARROQUIAL DE CELA NA SEGUNDA E TERCEIRA DÉCADA DO SÉCULO XX

BELARMINO BARREIRO ROSALES
ARQUIVEIRO MUNICIPAL DE BUEU

Comenzaba o ano de 1922 cando o Alcalde-Presidente de Bueu saínte, don José García Parada de Cela de corte socialista agrario, logo do Partido Republicano Radical para rematar no partido galeguista nacionalista nos albores do Estatuto de Galicia, cun grupo de inqedos veciños de Cela fundan a **Sociedade de Agricultores de Cela e os seus contornos El Porvenir**, en febreiro do dito ano. Aprobado e publicado na Imprenta de El Pueblo de Pontevedra o seu Regulamento o trece de marzo polo Gobernador Civil interino, Miguel Romero, constituíuse con centocincuenta e oito homes e vintetrés mulleres, sendo Presidente da Comisión Organizadora Manuel Fariña, José García secretario e Manuel Piñeiro, contador. De natureza profesional e trinta céntimos de cota buscaba garantiza-la prestación de asistencia médica a través do

financiamento de tres mil pesetas anuais, das que mil saerían dos fondos sociais e as restantes prorratedas dos propios socios. Segundo rezan os seus Estatutos, tiña como principal obxecto agrupar a tódolos agricultores e traballadores do campo da parroquia e aínda de fóra dela sempre que reunisen os requisitos establecidos para mellora-la súa condición na orde moral, económica, política e social, ó abeiro das leis. Para conseguir tal fin, os socios propóñense: (Artigo 3) 1º.- Fomenta-lo ensino recabando de quen corresponda a creación, sostemento e bo réxime das necesarias escolas públicas, sen perxuízo de costear, cando os fondos así o permitisen, as particulares que os socios e as súas familias poidan adquirir o maior grao posible de instrucción que lles permita coñecer, exercitar e cumpri-los dereitos e deberes propios de todo cidadán libre, así como para encontra-las facilidades na resolución dos problemas que plantexan o desenvolvemento e vicisitudes da vida moderna. 2º.- Crear unha caixa de préstamos mas mellores condicións para, por medio dela, poder remedia-las necesidades dos asociados. 3º.- Procurar un seguro mutuo de gando. 4º.- Desenvolve-la produción agrícola, gandería e derivados, procurando a tal fin adquirir e mellora-las sementes, aperos, máquinas e demais aparellos modernos de labranza para que o traballo poida produci-lo maior rendemento posible. 5º.- Manter activas e constantes xestións diante de quen corresponda, encamiñadas a conseguí-la desaparición dos foros, censos e demais gravames onerosos que impidan ou dificulten o debido rendemento das terras e a necesaria dignificación de quen as traballe. 6º.- Interesarse por tódalas cargas públicas de toda clase así como dos aproveitamentos comunais suxeitos a unha distribución xusta e equitativa. 7º.- Velar pola pureza da Lei do Sufraxio, elixindo ó abeiro dela, os representantes do Concello, a Provincia e as Cortes Xerais, debendo as persoas que aspiren a obter ditas representacións obrigarse diante da Sociedade, segundo os casos, a recoller e cumpri-las aspiracións e instrucións que lle foran comunicadas, relativas ós intereses xerais dos representados. 8º.- Soste-lo principio de solidariedade entre os asociados e coas demais sociedades agrarias. 9º.- Propaga-la asociación e todo canto poida beneficiar á agricultura. Fóra deste obxecto os socios quedan na liberdade para defender e propaga-las opinións que consideren máis acertadas, independentemente da organización social.

Tan só un ano despois, en setembro de 1923, os socios eran douscentos oitenta e sete e apunto estivo de converterse nun xerme de cooperativismo agrario que nunca chegaría a callar. Un dos responsables, o que sería nos anos posteriores da Segunda República, Presidente da Comisión Xestora Municipal e Deputado Provincial polo Partido Republicano Radical, Ramón Domínguez Ferradás, aquí en funcións de secretario.

REGLAMENTO
DE LA
SOCIEDAD DE AGRICULTORES DE CELA
Y SUS CONTORNOS
"El Porvenir"

1922

PONTEVEDRA
Imp. de EL PUEBLO
—
1923

(1.- Reproducción portada do Regulamento da Sociedade)

A refundación

Na parroquia de Cela a tres de maio de mil novecentos trinta e dous para dar cumprimento ó preceptuado pola lei, reuníronse tódolos socios que constitúen a nova Sociedade de Agricultores co obxecto de nomea-la Directiva que ha de dirixila. Despois de tomar impresións entre todos eles, procedeuse á elección resultando elexida a seguinte Xunta Directiva: Presidente, Agustín García Parada. Secretario, Manuel García Entenza. Vicesecretario, Manuel Garrido Piñeiro. Contador, José Rosales Freire. Tesoureiro, Manuel García Carballo. Vocais, José Estévez, Constante Otero, Manuel Fazáns Garrido. Revisadores de contas, Manuel Amoedo Santaclara, José Cerviño Parada, Manuel Gayo Freire. Como o obxecto da mencionada sesión sólo era facer nomeamento da Directiva, logo de acordada en tal sentido e de térense posesionados nos seus respectivos cargos para ela nomeados, suspéndese a sesión sen tratar de ningún outro asunto. Seguen as sinaturas.

Sería nestes tempos cando impulsado pola Sociedade de Agricultores e sendo Presidente da Festa dos Mozos, Didio Lorenzo de la Torre, proxéctase a construción dun palco permanente no eirado, ata entón de madeira desmontable cada ano. Dito palco, posible gracias ó bote de cartos xuntados nos anos anteriores e máis concretamente polo presidente saínte, José Lagos, foi inaugurado polo Deputado en Cortes pola provincia e partido de Pontevedra, don Emiliano Iglesias Ambrossio, en tempos da Segunda República e a propósito da súa estadía en Cela na casa de don Ramón Domínguez Ferradás na Torre, así como dunha alocución moi escoitada e aplaudida que mesmo foi obxecto de seguemento pola prensa da época, dada a implantación do Partido Republicano Radical no Morrazo.

Deputado este que, interesado no devir da asociación de labregos, non exenta claro, de certo interese particular de propaganda no asunto, chegou a sufraga-la metade dos gastos de atención médica e sanitaria dos asociados na parroquia. O primeiro médico contratado na antedita prestación foi don José Mato(s) quen tras varios meses de prestación empezaba a cobrar aparte certos servicios entre os socios o que provou grande malestar entre os mesmos e a elevación da correspondiente queixa formal diante de don Emiliano Iglesias quen autorizou a un cambio de doctor. Foron facultativos un fillo de Agustín García de Cela e Luis Pimentel de Bueu.

Sociedad de Agricultores de Cella y contornos

CAPITULO I

Denominación y objeto de la Sociedad

ARTICULO 1.º Los agricultores de Cella y sus contornos constituyen una Sociedad denominada «Sociedad de Agricultores de Cella y sus contornos «El Porvenir».

Art. 2.º Esta Sociedad tiene por principal objeto agrupar en su seno a todos los agricultores y trabajadores del campo de la parroquia y aun fuera de ella, siempre que reúnan alguno de los requisitos establecidos en el precedente artículo, para mejorar su condición en el orden moral, económico, político y social, al amparo de las leyes.

Art. 3.º Para conseguir tan necesario objeto, los socios se proponen: 1.º Fomentar la enseñanza, recabando al objeto de quien corresponda la creación, sostenimiento y buen régimen de las necesarias escuelas públicas, sin perjuicio de costear, cuando los fondos sociales lo permitan, las particulares que se precisen como complemento de aquéllas, a lograr que los socios y sus familias puedan adquirir el mayor grado posible de instrucción que les permita conocer, ejercitar y cumplir los derechos y deberes propios de todo ciudadano libre, así como para encontrar facilidades en la resolución de los problemas que plantean el desenvolvimiento y vicisitudes de la vida moderna. 2.º Crear una caja de préstamos en las mejores condiciones para, por medio de ella, poder remediar las necesidades de los asociados. 3.º Procurar que entre los asociados que lo soliciten haya el seguro mútuo de ganados. 4.º Desarrollar la producción agrícola, ganadería y sus derivados, procurando a tal fin adquirir y mejorar las semillas, aperos, máquinas y demás aparatos modernos de labranza

(2.- Reproducción do selo e páxina primeira da Sociedade)

Case simultaneamente á primeira, en 1923, ten lugar a constitución doutra das Sociedades Veciñais da parroquia de Cela. Esta vez do **Sindicato Agrícola de Cela**, constituído o vinte de xullo e legalizado o quince de setembro, sendo Gobernador Civil don M. Romero e promotores do mesmo, Ignacio Lis, José García e Antonio Amoedo.

O obxecto do Sindicato é o engrandecemento integral dos socios e en particular o fomento da riqueza agrícola, forestal, pecuaria e industrias anexas. Os seus fins son:

- a) Consegui-la maior equidade nos repartimentos municipais
- b) Facilita-la instrucción agrícola por medio de conferencias, escolas e campos de experimentación que leven á máis práctica mellora das especies e á súa maior utilidade para o asociado
- c) Estimular por tódolos medios a mellora e cría de gando
- d) Adquirir colectivamente as sementes, estercos minerais, plantas, árbores e razas escollidas de animais domésticos reprodutores; aramio, azufre, sulfatos e cal
- e) Vixiar e conserva-la propiedade rural fomentando o arborado, pesca, caza e paxaros útiles á agricultura.
- f) Previr e remedia-las plagas do campo e enfermidades do gando
- g) Arranxo de camiños, fontes, canles e pozos, con alumeamento de mananciais.
- h) Instituír no seu local unha escola para os fillos dos socios
- i) Auxilios en caso de necesidade e enfermidade por bonos ou vales
- k) Amigable arranxo das diverxencias entre socios a fin de evitaren litixios e amparo dos dereitos dos asociados

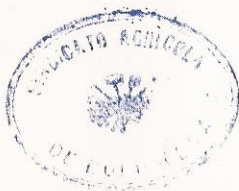
Ademais propónse realizar tódolos fins que a vixente lei de sindicatos agrícolas determina no seu artigo primeiro. Tamén haberá de constituír no seu día, seccións de cooperativas, mutualidade de seguros contra as perdas de gando, caixa rural de aforros e préstamos que funcionarán con suxección ós seus respectivos estatutos.

As utilidades constituirán un fondo de reserva destinado a obras de socorro común á agricultura e gandería nas distintas variedades que son obxecto e fin desta sociedade e a socorro dos socios nas situacións prefixadas.

O esforzo persoal e colectivo dos socios no logro das finalidades perseguidas, engadirase a xestión particular e oficial encamiñada á súa maior eficacia práctica; a estes efectos poderá intervir esta sociedade na vía pública do xeito que considere máis convinte.

A cota de ingreso é de 0,77 céntimos de peseta pagados dunha soa vez e a mensual, de 0,50 céntimos de peseta pagados por adiantado.

No censo e estatística de 1927, o sindicato agrícola de Cela, presidido por Benito Fazáns contaba con cincuenta e cinco socios. Dita sociedade gozaba das exencións fiscais e tributarias recoñecidas nas leis.

ESTATUTOS

DEL

SINDICATO AGRICOLA

DE

C E L A

(3.- Reproducción portada dos Estatutos e selo do
Sindicato Agrícola de Cela)

A Sociedade Obreira de Oficios Varios de Cela

Promovida no oito de marzo de 1932 por Manuel Loira Pastoriza, Manuel Buján Juncal e Manuel Soage Freire, nace a terceira das Sociedades nadas no esplendor do asociacionismo profesional do novo século que obterá a súa legalización o once de marzo sendo Gobernador Civil, Manuel Ínsua. Publicado o seu Regulamento na Imprenta de Couceiro da rúa de García Camba, seis días despois, tiña lugar o acto formal de constitución e elección da primeira Xunta Directiva no local social da época, cal era a Casa Calviño no número cincuenta e dous do lugar de Castrelo. Con unánime aquiescencia de tódolos presentes, foron designados a ocupa-los cargos directivos os seguintes veciños : Presidente, Manuel Pousada Loveira. Vicepresidente, Manuel Soage. Secretario, Manuel Loira Pastoriza. Vicesecretario, Manuel Buján. Contador, Benito Ave. Tesoureiro, Benito Lorenzo. Vocal primeiro, Rogelio Padín. Vocal segundo, Manuel Castro. Vocal terceiro, Antonio Lorenzo. Revisores de contas, José Loira, Manuel García e Camilo Ave. Aceptados e posesionados dan público coñecemento do seu Regulamento.

Os individuos que desexen ser socios, dirixiranse ó delegado do taller ou obra na que traballasen e este tomará nota dos seus nomes e apelidos e dará conta ó Presidente para acordar coa Xunta Directiva o que proceda sobre a admisión. A cota coa que debe contribuír cada socio é dunha peseta mensual, sen perxuízo de aumenta-la cantidade cando a sociedade o crea oportuno para o seu desenvolvemento e lucimento en épocas de bastante traballo. Poderá constituír unha clase nocturna en calquera época que poida e queira segundo os fondos para a ilustración dos socios. Constitúese co obxecto de mellorar en todo o posible o estado e condicións de traballo dos asociados (artigo 11).

REGLAMENTO
DE LA
SOCIEDAD OBRERA DE OFICIOS VARIOS
DE
CELA

(4.- Reprodución da portada do Regulamento da Sociedade
Obreira de Oficios Varios de Cella)

No trece de setembro do mesmo ano de 1932, en sesión extraordinaria, renova xa a directiva quedando constituída do seguinte xeito: Presidente, José Freire Pastoriza. Vicepresidente, José Santomé Iglesias. Secretario, Manuel Freire Carballo. Vicesecretario, Manuel Soage Loira. Contador, Didio Lorenzo de la Torre. Tesoureiro, José Loira Pastoriza. Vocal primeiro, Manuel Lino Loveira. Vocal segundo, José Pastoriza Freire. Vocal terceiro, Agustín Riobó Loveira. Comisión revisora, Benito Freire Pastoriza, Agustín Lorenzo de la Torre e José Soage Freire.

Consta acta de clausura do seguinte teor literal:

En Bueu ás dezanove horas do día sete de novembro de mil novecentos trinta e catro, previo requeremento da Alcaldía (Ramón Domínguez Ferradás) constitúense ante a mesma, o Presidente e Contador da Sociedade, José Loira Pastoriza e José Rodríguez Chapela respectivamente, quen trouxeron unha caixa de madeira coa documentación correspondiente á sociedade referida por carecer actualmente de local. Dentro desa caixa, existe o Regulamento orixinal e vinte máis impresos, un libro de catas, un rexistro de socios, un libro maior, un de contaduría, seis bloks de recibos de socios, dos carimbos de caucho, un timbre e algúns papais sen importancia. A presenza dos mesmos e das testemuñas Manuel Palmeiro Iglesias e Camilo Verde Troncoso, procedeuse ó precintado de dita caixa que equivale á clausura da Sociedade, en cumprimento do artigo terceiro do bando do Excmo. Sr. Gobernador Civil da provincia de data seis de outubro último. Consiste o precinto nun fío de aramio pasado por dous sunchos de ferro colocados un na tapa e outro no corpo da caixa suxeitos polos seus extremos por un precinto de plomo coa inscrición Concello de Bueu.

A caixa queda depositada neste Concello e a súa chave é gardada polo Presidente José Loira Pastoriza. E para que así conste, esténdese a presente que asinan tódolos que interveñen neste acto, contra o cal non se formulou reclamación de que certifico. Seguen as rúbricas. José Fernández Barros, srio.

A continuación figura o seguinte decreto: accedendo ó interesado por José Loira Pastoriza e José Rodríguez Chapela, entréguese a caixa que contén a documentación da sociedade Oficios Varios de Cela. Bueu, 30 de marzo de 1936. O Alcalde-Presidente, José Gómez de la Cueva. Recibimos a caixa a que se refere o decreto precedente. José Loira e José Rodríguez.

Nin que dicir ten que quen acabou con todo este movemento asociativo amén doutras realidades e secuelas menos tanxibles foi a sublevación militar

e a guerra civil de 1936, aproveitada por algúns veciños para practicar outra guerra paralela que non consta nos libros, semente que aínda estamos a sufrir nos nosos días :

IdioloXía

Nos tempos nos que algúns eramos aínda máis parvos do que agora somos, ocorreu que a intrahistoria petou en nós e fíxonos deter diante dun portal de quinteiro en Cela. Si, deses que todos foron desmantelando e substituíndo por xardíns, balcóns e garaxes. ¿Reparastes na variedades deles? Seguro que os vellos carteiros rurais sábeno moi ben. Para ser un quinteiro fino debe estar adintelado, a dúas augas, co seu distintivo en baixorelevo, data e o portal cobixado de arriba a baixo, reforzado con contrapaños, aldaba rechamante e con rampa descendente de acceso para favorece-lo esterco dando á fiestra da cociña mediando un patín tamén cuberto da que pode saír unha canaleta cara as aledañas cortes fondas do gando espaciosamente distribuídas e as barras para a palla centea.

Certo día de sol de xustiza, fixo que escollerámo-la rota dun fondo camiño empedrado (dos que agora se lles pasa a escavadora) obscurecido pola frondosidade da vexetación e que fomos parar precisamente nun rechan fronte a un maxestoso portal de quinteiro cos beirais de pedra enmugado en pleno agosto, con enredadeiras por perrera, con data e cruz no dintel, todo el de castiñeiro, supervivinte a décadas de abandono gracias á sintonía de carpinteiro e canteiro (posiblemente da sociedade de canteiros e oficios varios) que propiciaron a proporcionada ubicación para defende-lo da chuvia e evitar así unha prematura podredume. Nunha loita na que o monte recuperaba o terreo trasmontado polo labradío, atopábase aquel portón imponente contrastando cos baixos muros de mampostería que calquera podería abancar por sendos lados, nalgún tempo flanqueado por viñas aramiadas de tintafemia do que xa non hai e que serviría de peche natural a toda esta facenda de labranza. Cumprindo a súa función o portal co cerrollo botado non deixou entrar..... A ventana do sala orientada ó solpor deixaba ve-lo reloxo de sol do orno co mar de fondo enmarcado na silueta das Ons. As entreabertas contras apuntaban a un vello baúl daqueles da emigración que entre roupas de mérito do noso país agochábase unha bandeira tricolor republicana que a modo de atado protexía un mazo de correspondencia familiar e algunhas estampas de primeiros de século. Fóra do atado, soltos, uns plegos manuscritos do que debeu ser unha fonda amizade entre dous mozos de Cela que a bo seguro compartirían a organización de algunha que outra festa e que a guerra veu a definir a dous

próximos descoñecidos, a dous veciños :

Valdescalera. *Mi más apreciable amigo: me alegraré que al recibo de la presente te encuentres disfrutando de una completa salud en compañía de todos los de tu casa, quedando la mía buena, por el momento. A Dios gracias. Muvhas veces he pensado en escribirte y otras tantas he desisitido de mis propósitos por parecerme de que no te agradaría de que yo te molestase sin tener cosa de particular con que llamar tu atención, pero en fin, hoy me he decidido a romper este silencio, pidiéndote me perdones la libertad que me tomo. El motivo de la presente no ha sido otro simo el de saber algo de ti, a la vez de felicitarte por la "obra" que estás llevando a favor de la nueva España, pues a mi me gusta que haya una retaguardia que trabaje por recompensar las bajas que el frente pueda tener. Nosotros quí por el momento nos encontramos bien, pues pasada la tormenta de los primeros días, seguimos en calma casi completa. El mayor trabajo que tenemos durante el día es la "caza de trimotores", pues eso si; que nuestros alásticos y calzoncillos son verdaderos campos de aviación donde se encuentran cazas, pavas y aparatos de bombardeo. Después la noche la pasmos soñando con los recuerdos de aquellas horas vividas en algún tiempo mejor, pues yo en los momentos que consigo dormir, todos mis sueños van encaminados a recordar las alegres horas pasadas en esa amada "terriña". Veo Cela con sus campos llenos de flores y sus caminos torcidos por los que tanto paseé en busca de alguna cita; veo el salón Parapía lleno de mujeres guapas donde dos ojos traifores me clavan como puñales, al mismo tiempo que oigo salir de la vieja orquesta las tristes notas de un tango. Cuando más dulce es el sueño, el estampido de un cañonazo lejano me despierta del letargo y entonces... ¡que terrible realidad! Los campos llenos de flores son montes llenos de nieve, los caminos de mi aldea, zanjas de las trincheras, el baile de Parapía se me ha vuelto un parapeto; el brillo de aquellos ojos es brillo de dos machetes; aquellas mujeres guapas se me han vuelto mosquetones; y por si esto fuera poco, las notas del triste tango es el tableteo de alguna ametralladora. Con el orgullo que tu puedes suponer, de nuevo quedo convertido en un fiel soldado de Franco. Pasando ya largo rato, oigo que unos compañeros míos cantan la siguiente copla: "Cada uno de nosotros ya tiene echado su suerte; cuando entramos en combate vamos buscando la muerte". Aguardando lo que la suerte disponga, queda este que mucho te aprecia y con el brazo en alto se despide de ti al grito de Viva España.*

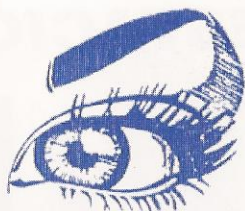
1937. Recuerdos a tu padre y Sra. Carmela. *Me dispensarás por la letra que es escrita de noche y como puedes suponer ya voy perdiendo la costumbre de hacer las "cosas" a paipar.*

.Frente de Castellón (sector de la Costa). 10 de mayo de 1938.
2º Año Triunfal. 4ª Compañía. Ejército en operación. Batallón infantería
núm. 108. División 105. Postal militar. Saludo a Franco. Arriba España.
*Apreciable amigo: deseo te encuentres de salud en compañía de tu familia
quedando yo sin novedad por el momento. La presente es para decirte que
hace tiempo que te mandé una carta a la cual no tuve contestación, por lo
que espero me digas motivos. Yo por aquí continúo muy bien y contento,
pues lo que tenemos de malo es la lluvia que nos está impidiendo dar a los
rojos la paliza definitiva. Recuerdos para todos los de casa; y tu recibe el
aprecio de este tu amigo que con el brazo en alto se despide de ti al grito de
¡¡Arriba España!!.*

Velaquí a idioloXía do pensamento único dos que confunden a unión
coa unidade e a unicidade. Vale .

Torre de Santa María de Cela, xullo e once de dous mil dous

MARÍN - CADRELO
PARDAVILA (PONTEVEDRA)
TELÉF. 986 70 25 62

**Casa
Blanca**